СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 175. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 30. липня 1931. VOL. XXXIX. No. 175. Jersey City, N. J. Thursday, July 30, 1931. THREE CENTS.

ПРЕЗИДЕНТ ДАЛІ ПРОТИ ОБНИЖЕННЯ ЗАПЛАТИ

КАБІНЕТ ПІДДЕРЖУЄ ПРЕЗИДЕНТА.

ВАШИНГТОН. — Президент Гувер уповажнив ґазетярів подати до публичного відома, що він далі думає, що обнижування робітничої заплати може відбитися погано на економічному стані краю.

Члени його кабінету подавали до цеї заяви ширшу арґументацію. Секретар (міністер) праці Док заявив у піднесенім тоні, що уряд не змінив свого становища в цій справі ні на один крок.

Покищо один тільки секретар торговлі стоїть за те, що робітничу заплату можна обнижити, коли, обниживши, можна отворити роботу в фабриці.

СТАЛЕВИЙ ТРОСТ ОБНИЖУЄ ПЕНСІЇ, АЛЕ НЕ РОБІТНИЧУ ЗАПЛАТУ.

НЮ ЙОРК. — Директори великого сталевого підприємства „Юнайтед Стейтс Стіл Корпорейшен" постановили обтяти дивіденди шеровців та пенсії своїх урядовців. Видно, що приходи підприємства сильно впали.

СТРАЙК ШОВКОВИХ РОБІТНИЧКІВ РОСТЕ.

ПАТЕРСОН (Ню Джерзі). — Страйк шовкових робітників, заповіджений двома юніями випав дуже солідарно, хоч ворожнеча між радикальною та консервативною юнією не ослабає.

Обидві юнії пробували довести до якогось порозуміння та в тій ціли скликали спільні збори, але на зборах прийшло сейчас до боротьби за президію, боротьба перейшла в бійку, а ця розбила заходи, бо на салю прийшла поліція та стала розганяти збори. Не обійшлося притім без потурбовання полісменів та арештів.

30,000 РОБІТНИКІВ НЮЙОРСЬКИХ „СВЕТШАПІВ" ВИХОДИТЬ НА СТРАЙК.

НЮ ЙОРК. — „Амалгамейтед Клодинґ Воркерс оф Америка" зарядила страйк робітників, працюючих при виробі мужеської та діточої одежі.

Заряд юнії каже, що ціллю страйку є унеможливити поворот до „светшапи" та покінчити з уживанням ґенґстерів проти юнії.

Страйк почався в середу рано. Юнія каже, що коло 30,000 робітників покидає роботу.

ДВА ЛІТАКИ ЛЕТЯТЬ РІВНОЧАСНО ПОНАД АТЛЯНТИК.

ГАРБОР ҐРЕЙС (Нова Фундляндія). — Понад цим містом пролетіли у вівторок вечером два літаки, прямуючи понад Атлянтик до Европи. Один з них це літак „Кейп Кад", в якому летять летуни Росел Бордмен та Джан Полендо. У другому полетіли Гаф Ґерндон та Клайд Пенґборн.

Кождий літак хоче обнижити рекорд перелету з Америки до Европи.

ПЯТЕРО ДІТЕЙ ПОСТРІЛЕНО В БОЮ ҐЕНҐМЕНІВ.

НЮ ЙОРК. — У вівторок вечером, коли вулиці бідніших частин міста були переповнені забавляючимися дітьми, перед „Гелмар Сошел Клоб", що міститься під ч. 208 Іст 107 вул., заїхав великий автомобіль та, не звільняючи майже ходу, почав обстрілювати клюб. Видно було, що пасажири авта стріляти з рушниць і машинового кріса. Кулі й шріт покалічили пятеро дітей. Троє з них покалічені тяжко, а одній з них грозить смерть. Цікаво, що чоловік, на котрого цей напад був вимірений, уратувався без покалічення, впавши на землю ниць, як тільки почався стрілянина. Автомобіль поїхав далі й пропав за скрутом.

Поліція каже, що подія є вислідом боротьби між двома бутлеґерськими бандами.

НЕСПОКОЇ В ПІВДЕННІЙ АМЕРИЦІ.

САНТІЯҐО (Чіле). — Чіле змінивши уряд революційним способом, поволи вертає до спокійного життя.

Зате в Арґентині назрівають поважні події, бо президент збирається правити в диктаторський спосіб та лаштується здушити силою всяку опозицію.

У Бразилії вже від тижня панують заворушення. Непокоїться Сао Павльо. Подробиць заворушень ще нема. Ходять тільки чутки про вбитих.

СВЯЩЕНИКИ ПОКИДАЮТЬ ВЕРА КРУС.

МЕКСИКО. — Католицькі епископи кажуть, що в цілу мексиканському стейті Вера Крус лишилося всього 4 священиків. Всі інші або втекли зі стейту, або сховалися, коли стейт зажадав, щоби тільки 13 священиків обслугували католиків стейту.

ХЛОПЕЦЬ УТОПИВСЯ ПІД ЧАС КУПАННЯ.

В Айтуні, Саск., стався трагічний випадок. 16-літний хлопець Григорія Худика, Павло, пішов по обіді 27 червня купатися з дітьми сусіда С. Ухача до озера, віддаленого три чверти милі від дому Худика. Прибувши до озера, хлопець пустився плисти на другий беріг, віддалений поверх 350 стіп. Коли вже був близько другого берега, дістав корчі і зараз пішов на дно. Озеро в тім місці має яких 12 стіп глибини. Пошукування за ним зачалися зараз, але скінчились аж в понеділок (29 червня) пополудни. Знайдено його грабаркою, котру перетягали два дні від берега до берега.

Цей нещасливий випадок нехай служить для молоди за пересторогу, щоби не гратися з водою.

БУРЕВІЙ У ЖИДАЧІВЩИНІ.

Дня 27. червня перейшов над жидачівським повітом буревій, що заподіяв великі шкоди. Багато будинків знищив буревій у Котарках. Багато дерев у садах вирвало з корінням. У Дроговижі знищений адміністраційний будинок фондації гр. Скарбека. Буревій лютував три години; шкоди ще необраховані.

ДЕПОРТАЦІЯ ЗА НІЖ.

На одній „забаві" у Винніпегу 28 травня Юзеф Ґолембйовскій покалічив ножем Блажея Робека. Суддя Корі засудив Ґолембйовского на три місяці тюрми і депортацію з Канади.

РЕВІЗІЇ В АМЕРИКАНСЬКИХ ПОВОРОТЦІВ.

В суботу, 30 травня, прибула до Кобиловолок, повіт Теребовля, поліція та перевела ревізію в чотирох громадян, котрі вернулися недавно з Америки, а саме в Петра Лазечка, Івана Лазечка, Михайла Чеча і Михайла Небоженка. Переглянули книжки, фотографії, документи. Причина ревізії невідома.

УБИТИЙ КОЛО ЧУЖОЇ ЖІНКИ.

Лукус Луї Колтон, фармер з околиці Черґіл (Канада) застрілив в суботу, 27 червня, другого фармера, Івана Андрійчука. Колтона арештовано під закидом душогубства. Перед комісією коронера Колтон сказав, що застрілив Андрійчука, бо знайшов його в ночи в спальні своєї жінки, коли вернув до дому несподівано. Убивши Андрійчука, він вислав своїх дітей до поліції і чекав на її прибуття.

Даючи своє зізнання, Колтон сказав, що говорив Андрійчукові: „Не пробуй втікати, бо маєш тут згинути. Я тебе застрілю". Андрійчук просився і давав пояснення, як він попав до його дому пізно в ночи, але Колтон рішив стріляти. Він сотягнув курок чотири рази, відтак вставив інший набій і ним застрілив Андрійчука. Жінка Колтона була також покликана до переслухання, але так баламутила, що коронер її перестерігав, щоби говорила правду, а опісля показав на тиск на те, що вона не сказала цілої правди. Андрійчук пояснював свою присутність в домі Колтона тим, що прийшов покликати його жінку до своєї жінки, яка на ту хвилю лежала при породі.

УКРАЇНСЬКІ УЧИТЕЛІ ГОРОЮ.

В околиці Тідор, Саск., першого червня відбувся спільний шкільний пікнік, получений з виставою шкільної роботи. В контесті брали участь поверх двадцять шкіл під проводом учителів з ріжних народностей, однак українські учителі пішли горою. Школа Ейзгард в Інсінґер під проводом п. Г. М. Марка виграла срібне горня. Школа Вестбрук в Тідор під п. Д. Лисайчуком і школа Імен в Інсінґер під п. І. Гарасимюком взяли друге місце в контесті. Це є доказом, що наші учителі працюють щиро і завзято.

БУРЯ ПЕРЕВЕРНУЛА ПОЇЗД.

Буря, що шаліла над Мадярщиною, перевернула поїзд, який їхав з Сеґедину до Кунґальому. Підчас катастрофи було 15 осіб ранених.

ХИТРИЙ АСЕСОР.

У Верхобужі, золочівського повіту, арештовано асесора Степана Джинґала за те, що він присвоїв собі 923 золотих із громадської каси, а старосту повідомив, що на касу напали в ночі злодії, й ограбили її.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1932.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у багатьох тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людей, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зважившим, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона, 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша й остання сторона в части оголошень по $35.00. Хто хотів би в своїм оголошенню помістити також і фотографію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то мусить кошт виготовлення такої кліші з фотографії, то значить, що його оголошення буде стільки корожче коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотографії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить знаходитися в редакції по день 30 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безусловно не будуть друкуватися.

Фотографії Братств і Товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які є при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. не є при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не будеться поміщувати у календари), хотілиб, аби їх фотографії були поміщені в календари на 1932 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 30 серпня б. р. Рівночасно просимо прислати з фотографією чек або моні-ордер, виписаний на імя „Свободи" на суму $10.00. Ці гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотографії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотографії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

„SVOBODA"
81-83 GRAND ST., або P. O. BOX 346,
JERSEY CITY, N. J.

ЗАМІСЦЬ ГІМНАЗІЇ „РІДНОЇ ШКОЛИ" — МАЛА СЕМИНАРІЯ.

Підчас польських погромів в Галичині минулої осени, як відомо, замкнула польська державна влада три українські гімназії: приватну гімназію „Рідної Школи" в Рогатині, таку саму гімназію в Дрогобичі і державну гімназію в Тернополі. Українці, очевидно, старалися дуже завзято дістати дозвіл на поновне відчинення тих шкіл, але з їх старань не вийшло нічого. Та хто хоче пса вдарити, то кия знайде, каже пословиця. Пошукали люди по міжнародних договорах і знайшли вихід. В будинку розвязаної української гімназії в Рогатині отворено 20 березня замісць гімназії — малу семинарію, тобто нижчу школу для священиків. Управа школи є під покровом львівської греко-католицької архиепархії, значить є це віроісповідна школа, якої польська влада на основі Версальського договору не може без достаточних причин заборонювати. Старокраєві часописи друкують тепер оголошення цеї „малої семинарії". Виходить з оголошення, що це властиво гімназія в повнім значінню того слова, від 1 до 8 кляси включно. Учні цеї гімназії мають залишену свободу вибору звання і по скінченню школи мають запевнений вступ до університету.

САСКАЧЕВАН ВІДДАЄ ЗЕМЛІ НА ПОСЕЛЕННЯ.

У відповідь на домагання фармерів з посушних околиць, провінціональний департамент природних богацтв віддав 2-го липня на поселення 400 вчверть-секцій землі в давніших лісових резервах, створених коло Принс Алберт федеральним правительством перед переданням провінції природних богацтв.

Земля була у великім попиті в цій части провінції останніми місяцями, коли поселенці зачали мандрувати на північ з висушених околиць на полудні. Знаменитий урожай і подостаток паші та води для худоби притягнули найбільший приплив поселенців в околицю Принс Алберт. Вартість землі є вища ніж три роки тому, коли ціна пшениці була богато вища. Поселенці шукають за купною землею і за гомстедами.

Попит за землею став такий великий, що департамент природних богацтв вислав своїх інспекторів з наказом шукати землі, відповідної до фармерування. В лісовій резерві вони знайшли коло озера Вичекен дві смуги землі, яка виглядає на відповідну до фармерування. Знаходиться там 400 вчверть-секцій землі, яку швидко забирають поселенці. Від минулого листопада закуплено від уряду лише коло Принс Алберт 352 гомстедів.

ЩО ДІЄТЬСЯ ДВІ МИЛІ НАД ЗЕМЛЕЮ.

Професор Пікар, що — як це ми писали — піднетів бальоном на 16 кільометрів над землю, оголосив недавно свої враження з неї небувалої подорожі. Він між іншим сказав, що вже 12 кільометрів над землею є цілковита тишина, вічна погода та страшенна студінь (нижче 60 степенів). Чим дальше вгору від землі, тим стає студенійше. Вчені й летуни кажуть, що за кількакнадцять років на тій висоті будуть люди найрадше літати.

НІМЦІ ДОМАГАЮТЬСЯ РІВНОВАГИ В ЗБРОЄННЮ

ГЕНДЕРСОН ПІДГОТОВЛЯЄ ҐРУНТ ДЛЯ КОНФЕРЕНЦІЇ ПО ОБМЕЖЕННЮ ЗБРОЄННЯ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Англійський премієр Мек Донелд і міністер Гендерсон уже виїхали до Англії. Вони цілковито задоволені своєю поїздкою й перебуванням у Німеччині. Закінчивши намічені переговори з канцлером Брінінґом та міністром Курціюсом, англійські міністри були на прийняттю в президента Гінденбурґа. Обидва англійські міністри певні, що Німеччина вийде з сучасної економічно-фінансової кризи й переборе внутрішні політичні трудноці, що є забезпеченням спокою й ладу в Европі.

Більша частина розмов англійських міністрів з Німцями була присвячена майбутній конференції Ліґи Націй в справі обмеження аброєння держав. Німці стоять на тому, що вони не хочуть збільшувати своєї армії, але будуть домагатися рівноправности з іншими державами в організації своїх воєнних сил для оборони держави. Отже вони будуть старатися знести всі ті заборони й обмеження, що на їх воєнні сили наложив Версальський мир.

Міністер Гендерсон, що буде предсідником на конференції по зброєнню, старається підготовити згори ґрунт для успішного закінчення праць конференцією. Для цього він має намір повести переговори тепер не лише з Німцями, але й з іншими державами. Можливо, що для цього він відвідає кілька столиць европейських держав ще до початку конференції.

СТИМСОН ВІРИТЬ У НІМЕЧЧИНУ.

ЛОНДОН (Англія). — Сюди вернувся з Німеччини американський секретар стейту, Стимсон. Він цілком задоволений своєю поїздкою до Берліна. Стимсон вірить, що німецький нарід вийде з цієї кризи переможцем, бо є народом дуже здібним, добре здисциплінованим, роботящим і витревалим. Отже на майбутнє Німеччини він дивиться спокійно.

Між іншим у розмовах з канцлером Брінінґом Стимсон виявив, що підчас світової війни він один час на фронті бився проти Брінінґа. Стимсон тоді командував американською інжинірною частиною, що була в британській армії, а Брінінґ німецьким скорострільним батальоном. Брінінґ, порівнюючи сучасне своє завдання в державі з тим, що було на фронті, каже, що треба далі вперто боротися, щоб перемогти.

ДАЛЬШИЙ ЛЕТ „ҐРАФА ЦЕПЕЛІНА".

„ҐРАФ ЦЕПЕЛІН" (Радіо-стація на повітроплаві). — Біля Краю Франца Йосифа „Ґраф Цепелін" стрінувся з російським ледоломом „Малиґін". З повітроплава передали почту на ледолом і взяли почту, що була призначена для повітроплава. Для цього „Ґраф Цепелін" осів на воду недалеко ледолому, з якого човен підплив до повітроплава.

Плаваюча крига та сильний вітер не дали можливости продержатися повітроплавови на воді довше, як 13 хвилин. Піднісшися з води, „Ґраф Цепелін" полетів далі на північ у напрямку до північного біґуна. Підчас свого лету „Ґраф Цепелін" відкрив, що Край Франца Йосифа, який уважали весь час островом, є півостровом великого континенту, який ще зовсім нерозсліджений. Відповідно цьому пороблено зміни на мапах.

ТЕРОР В ІНДІЇ.

СІМЛЯ (Індія). — Індійські екстремісти стараються не допустити до англійсько-індійського порозуміння. Вони думають зірвати скликання конференції у Лондоні „довкола круглого стола". Цю конференцію намічено на осінь. Таксамо й Маґатма Ґанді більше схиляється до екстремістів ніж до більшости членів всеіндійського конґресу, які стоять за конференцію.

Одним з останніх терористичних актів було вбивство англійського судді Ґарліка та замах на життя судді Ернеста Ґатсона.

ФРАНЦІЯ ПОЗИЧАЄ ГРОШІ АНГЛІЇ.

ПАРИЖ (Франція). — Пробуваючий тут предсідник англійського державного банку відїхав до Англії, закінчивши переговори з французькими банковими колами в справі позички для Англії. Французький державний банк та деякі найбільші банки готові дати Англії позичку в розмірі 100,000,000 долярів.

Можливо, що Англія цієї позички не буде брати від Франції, бо стало відомо, що американський „Федерал Резерв" та більші банки готові дати Англії 300,000,000 долярів позички. Позитивні вигляди на позичку укріпили на біржі англійські цінні папери та валюту.

ЛЛОЙДОВИ ДЖОРДЖОВИ ПОТРІБНА ОПЕРАЦІЯ.

ЛОНДОН (Англія). — Приятелі Ллойда Джорджа занепокоєні тим, що йому треба робити операцію нирок. Вік його 68 літ не такий, щоб легко переносити складні операції.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЛАСКА БОЖА Й ЛАСКА НАРОДУ

З Лондону доносять, що бувший еспанський король Альфонс зрікся врочисто своїх прав до еспанської корони. Зречення відбулося в урочистій церемонії в його готелі, в французькому місті Фонтенебльо.

Цим разом з Альфонсом зреклися прав до престола також його найстарший син, що мав би бути королем по Альфонсі, та два брати Альфонса, дальші управнені до корони. Такою церемонією права до корони перенесено нібито на другого сина Альфонса, „принца" Дон Хуана.

Закон, по котрому ті „права до корони" переходять у цей спосіб, був, природно, виданий колись еспанськими королями. Вони це встановили порядок, у якому нащадки королівського роду мають панувати над еспанським народом. Поробивши цього роду порішення, а тепер виконавши відповідні церемонії, „князі" сіли й ждуть, поки трапиться нагода вернутися до Еспанії та запанувати на своїм „дідичнім" престолі.

Та еспанський нарід покищо не проявляє охоти їх покликати до Еспанії. Церемонія в Фонтенебльо Еспанців не зворушила. Королівські фамілійні декрети про престольне наслідство їх уже не цікавлять. Немовби хотіли сказати: завели ви собі, князі, цей порядок панування, то пануйте собі ласкаво, тільки нас, Еспанців, лишіть у спокою.

Не ворушить Еспанців церемонія в Фонтенебльо, а була вона спеціяльно зроблена для „добра" Еспанців. Цею церемонією бувший еспанський король пробував ще раз воскресити монархістичний рух в Еспанії. Королівський рід хоче показати Еспанцям, що на випадок повороту до монархізму панувати в Еспанії буде не Альфонсо, але Дон Хуан. Отже церемонія в Фонтенебльо це поличник Альфонсови та тим іншим наслідникам на престол, що тепер його зреклися. Ця церемонія признає, що Альфонс заслужив собі на втрату престола, та що інші наслідники його, які тепер престола зреклися, на престол не заслугують.

Тяжкі це були підписи, але рід Бурбонів рішився на цю болючу операцію, щоби показати Еспанцям як можливого монарха особу, ще найменше зненавиджену. Ось так маємо назовні наскрізь стару, монархістичну церемонію, а внутрі, по сути це просто купецька пропозиція до Еспанців, яка бе в лице всі засади монархізму, себто панування на основі одідичення, з „ласки божої".

Та Еспанці на нову купецьку оферту якось не звертають уваги. Еспанська конституанта радить далі, як правити Еспанією без монархів з божої ласки, навіть якби монархами мали бути монархи з ласки народу.

ОДНО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНЬОГО ПРАВА

(Переклад з женевського „Bulletin Informations Ukrainiens").

Примітка редакції Бюлетену: Бажаючи кинути трохи світла на пекучі справи українських територій, окупованих Польщею, редакція звернулася до проф. Ван-Овербеке з гентського університету у справі правної сторони того питання. Вона радо подає своїм читачам результати правничих досліджень, які вона мала нагоду дістати від визначного спеціяліста в області міжнароднього права, супоставляючи їх з історичними фактами та актуальною дійсністю.

* * *

Зусилля дипльоматії та права стремлять від початку европейської завірюхи — навіть світової — до організації та консолідації мира: зусилля, яких потреба виявляється все більш та більш пекучою в контакті з політичною, соціяльною та економічною дійсністю. Світ все більш та більш починає розуміти недосконалість дипльоматичної праці післявоєнних трактатів. Поруч з органічними хибами сучасного статуту Европи є інші причини зла, від яких терпить значна частина наших сучасників: це довільні зміни певних клявзуль та надмір певних нахилів, які містяться в мирових трактатах. Наслідки, які з цього повстають, можуть бути найтяжчі, бо вони ведуть до анархії та створюютю небезпечні для порядку та для мира ситуації.

Одна з тих ситуацій є безперечно в сучасний мент положення Східної Галичини, українського краю, відданого польській державі.

Події останніх місяців — грабунки та масакри української людности, відданої під суверенність Польщі — хвилювали цивілізований світ і безсторонні та авторитетні протести були відповіддю на трагічні події. Якщо вірити пресі та урядовим представникам уряду та польських політичних кол (міністер Складковський, заст голови урядового бльоку п. Голуфко), становище Східної Галичини в місяці вересні 1930 р. було таке, що слід було сподіватися громадянської війни, чи скорше повстання.

Який є політичний стан Східної Галичини? Її статут є передбачений постановою ради Амбасадорів 15. березня 1923 року.

Проте попередня історія уявляє справжній інтерес: Україна — етнічна одиниця — доказала в своїй історичній минулости, що вона може реалізувати всі елементи, які створюють державу в точному розумінню міжнароднього права. Поділена протягом 19 століття, Україна реконституювалася як незалежна держава після революції та упадку двох імперій. 21. січня 1918 р. незалежність України була проголошена в Києві. Першого жовтня Західня Українська Република утворилася на територіях, приналежних колись Австро-Угорщині й 21. січня 1918 і вона реалізувала своє обєднання з Українською Народньою Републикою.

Після того, як повстав збройний конфлікт між Україною та Польщею, відносини польсько - українські стали предметом обговорення союзних держав. Українська Република подала багато нот на мирову конференцію після того, як президент Вилсон 17. березня 1919 р. висловив свою думку, що „Україна матиме довіря до доброї волі союзних урядів для вирішення незгоди з приводу Східньої Галичини" (лист аресований до д-ра Панейка).

Як наслідок цих подій, яких досліження завелоб нас занадто далеко, Найвища Рада актом, датованим 25. червня 1919 р., дозволила окупацію Східньої Галичини польським військом, **без того, щоби цей крок преюдикував дальший політичний статут.** Видаючи цей акт, Найвища Рада передбачала, що „польський уряд буде уповноважений встановити цивільне управління в Східній Галичині після підписання з Союзними та Заприязненими державами договору, якого клявзулі мають **затримати, наскільки можливо, автономію України, таксамо як політичні, релігійні та особисті свободи її мешканців**" (пункт 3. постановили з 25. червня 1919 року).

Дійсно 20. листопада 1919 р. Найвища Рада виробила проект, що **визнавав потребу автономії країни,** пропонуючи надати Польщі „мандат на організацію та адміністрацію протягом 25 років частини (нижче поіменованої) колишніх австрійських провінцій Галичини та Буковини, які творитимуть **автономну територію Східної Галичини;** мандат поставлено під контролю Союза Народів. Цей проект не був зреалізований; питання було відрочене на далі й **Східна Галичина була тимчасом залишена під польською окупацією.**

Таким чином Союз Народів, відповідаючи на апель Української Національної Ради, міг твердити в своїй постанові 23. лютого 1921 р., що **„Польща не одержала мандату встановлювати адміністрацію цеї країни"** (Східної Галичини) і що **„Польща є „де факто" мілітарним окупантом Галичини,** над якою суверенітет мають держави Антанти. (Арт. 91 Сенжерменського трактату)".

Не зважаючи на це сконстатовання, Польща приступила до примусового перепису населення, примушуючи його визнавати польський суверенітет і приступила до законодавчих виборів до варшавського сойму, зрештою збойкотованих Українцями, до насильної бранки рекрутів до польської армії. Нарешті законодавчий орган видав 26. вересня 1922 року **закон про автономію Східньої Галичини,** неначе вона творила вже частину польської держави, всупереч постанові Ради Союза Народів, яка ствердила, що Сх. Галичина є **„поза кордонами Польщі".**

Всі ці акти були цілковито незаконні та суперечні духові та літері постанови Найвищої Ради з 25. червня 1919 р. Вони рівнозначні з чистою анексією територій, „над якими суверенітет мають держави Антанти". Проте поставлені перед доконаним фактом, ці держави схилися перед рішенням, принятим Польщею, та уповноважили згідно з арт. 87, п. 3, Версальського трактату, Раду Амбасадорів **віддати Східну Галичину під суверенітет Польщі, з застереженням певних обовязків.**

Які були підстави та дух Ради амбасадорів з 15 березня 1923 р., що віддавала Східну Галичину Польщі? Вони яскраво зафіксовані в точному тексті договорів:

„Уважаючи, що є визнано за Польщею Східну Галичину, що **етнографічні умови вимагають режиму автономії;**

„Уважаючи, що трактат підписаний між головними союзними та заприязненими державами та Польщею 28. червня 1919 р. передбачив для всіх територій, відданих під польський суверенітет, **спеціяльні ґарантії на користь расових, мовних та релігійних меншостей".**

Отже ясно виникає з цього тексту, що, незалежно від меншевих ґарантій, була визнана потреба автономії, автономії, яка була предметом, нагадуємо це, постанови Найвищої Ради з 25 червня 1919, предметом, проекту, виробленого тою самою Радою 20. листопада 1919, і яку польський закон з 26. березня 1923 р. передбачив, зазначаючи, що вона буде заведена максимально через два роки, рахуючи від часу проголошення цього закону".

Понад вісім років минуло від того часу й є начасі запитати: що є з передбаченими намірами щодо автономії? Вони ніколи не були здійснені. Згідно з проголошенням заступника голови польського урядового бльоку, п. Голуфка, зробленого в соймі 21. лютого 1931 р. багато законів, які цікавили Українців, не були застосовані з тої причини, що вони їх вважають недостатніми. Дивний спосіб дивитися на державні справи — він видається спогадом старовинного „ліберум вето". Якщо дійсно воно практикується в Польщі, то слід запитати себе: чому виконуються закони, які Українці вважають цілковито злими?!

Безперечно відсутність автономії створює порушення політичного статуту, якого бажали держави, які перенесли на Польщу свої суверенні права на Східню Галичину, та відпадає застосовання постанови Ради Амбасадорів згідно з принципом „сублята кавза толлітур еффектус". Тим більше, що це порушення суперечить праву вільного самовизначення народів, яке лежить в основі трактатів, що відновляють незалежність Польщі, і яке багато разів було бизнано за українським народом. А саме постанова Найвищої Ради 25. червня 1919 р., передбачуючи згоду з Польщею, специфікує, що він буде „побудований на **праві вільного самовизначення, яким користуватимуться в остаточному рахунку мешканці Східньої Галичини щодо своєї політичної приналежности".**

Є очевидним, що питання Східньої Галичини має в своїх початках **міжнародній характер,** бо визначення кордонів було зроблене головними союзними та заприязненими державами в виконанні трактатів, якими закінчилась війна й у своїх наслідках, бо вони компромітують справу мира в Европі. Отже слід шукати політичним міжнароднім шляхом управильнення, яке дозволилоб виправити положення мирними засобами, оминаючи всі причини до конфлікту.

Наскільки Союз Народів уповноважений доглядати за виконанням та переведенням в життя міжнародніх договорів, йому належить знайти вирішення проблеми, яка нас займає. Розглянемо передбачені пактом Союзу Народів постанови на випадок, коли би була зайшла потреба зміни правного статуту. Бо для того, щоби вирівнати сучасні труднощі, слід пригадати повстання проблеми та **звільнити Польщу від обовязків,** які вона приняла на себе, перебираючи суверенні права щодо Східньої Галичини.

Ми знаходимо в цьому пакті:

Арт. 3. пр. 3: Збори рішають кожне питання, яке поступає в область діяльности Союзу, або яке загрожує світовому мирови.

Арт. 4. п. 4: Рада рішає кожне питання, що входить у сферу діяльности Союзу чи загрожує світовому мирови.

Арт. II. п. 2. Крім того проголошено, що кождий член Союзу має право дружнім титулом звертати увагу Зборів чи Ради на кожну обставину, що може загрожувати міжнароднім взаємовідносинам і які внаслідок того загрожують занепокоїти мир або добру згоду між націями, від яких залежить цей мир.

Арт. 19. Збори можуть час від часу запрошувати членів Союзу приступати до нового перегляду трактатів, а також міжнародніх ситуацій, яких утримання може бути небезпечне для світового миру.

З попереднього ми робимо висновки:

1) що компетентними міжнародніми організмами для вирішення питання, що нас займає, є Збори чи Рада Союзу Народів.

2) що кожна держава, член Союзу, має необхідне право звернення до цих компетентних організмів.

3) що Збори можуть урядово уняти ініціятиву та розгляд проблеми.

Ми не розглядаємо тут компетенції постійного міжнароднього суду.

Отже всі держави, члени Союзу Народів, зацікавлені в **утримані мира та порядку на Сході,** можуть і повинні причинитися до того, щоби справа Східної Галичини стала предметом обговорення в організмі Союзу Народів, і щоби вийшло з цього рішення справедливе й доцільне.

Яке вирішення справи Східньої Галичини мусіло би бути приняте в інтересах мира та згідно зі справедливістю? В даний момент обставини, здається, не дозволяють передбачати остаточного урегульовання, бо поруч з аспектом польсько-українським є аспект СССР — український премет такої непевности. Східня Україна в формі незалежної републики творить частину Союзу соціялістичних совітських републик. Які підстави думати, що цей Союз Совітської Росії є лише тимчасовий і що на випадок розкладу большевицької влади на Україні не слід булоб передбачити, що всі українські землі обєднаються, щоби створити одну незалежну державу? У сподіванні подій слід перевести **тимчасове вирішення,** яке забезпечилоб українським землям, відданим під суверенність Польщі, політичні та економічні умови, згідні з правом людини та правом національностей. Можна приняти: управління Союзу Народів або держав, заступлених в Раді амбасадорів, або якоїсь третої держави під контролею Союзу Народів у двох останніх альтернативах.

Порівнюючі студії над статутами „суі ґенеріс", які були міжнародньо вироблені: Сарської території, вільного міста Данціґа, Мемеля, моглиб бути корисні при цій нагоді для винайдення форми, відповідної для спеціяльних умов Східньої Галичини. Їх розвиток виникає з рамок цього експозе, яке фіксує проблему найбільш актуальної пекучої потреби в міжнародній політиці.

В. Будзиновський.

ТРИ ПОКОЛІННЯ

(Свобідно за Купером)

(8)

— Викинути не викинув, та я сама мушу відійти відси. З господині в сій хаті зробив мене помелом такої молодої гуски. Скажіть самі... Чи мені вільно стерпіти таку зневагу? Що то буде, як та гуска зачне в хаті панувати? Кілки буде тесати на моїй старій голові. Покину їх. Ще знайдеться яке господарство, що мене возьме за господиню.

— Про таке ще пора думати вам, — Дмитро промовив, наливаючи малмазію до двох чаш. — Покищо користайте з того, що ключі від льоху з напитками ще в моїх руках. Випиймо за здоровля нової господині.

— За здоровля тої гуски, що хоч така дитина, а вже дре ніс догори, не пю! Випю за моє власне здоровля.

Обоє випили душком і Дмитро поналивав ще раз, кажучи:

— Тепер випю на те, щоби заснути, бо як не впюся, то лиш буду обертатися з боку на бік аж до рана. Ви кажете, що самі відійдете відси, бо не хочете бути помелом в руках гуски. Зі мною ще гірше, як з вами, бо мене мабуть викине сам господар, так, як викидається зужиті штани. Але я сам собі винен!

Дмитро знов випив чашу і знов наляв. Також наляв до чаші Гафії, бо й ся вже була порожна.

— Я сам собі винен. Коли я сюди прийшов з Жулицьким, він казав мені вибирати: або лишитися у него дворецьким, або оженитися і стати власним господарем. Давав мені пайку ґрунту, матеріял на хату... цілком так, як давав іншим. Та я дурний був. Не так дурний, як лінивий. Такої, з якою я міг би оженитися, не було під рукою.

— Про мене ви тоді не могли думати, бо я дуже любила небіжку Жулицьку і була би від неї не відійшла.

Дворецький усміхнувся і тягнув далі:

— На добавок я волів вигідне безжурне життя дворецького у доброго господаря, як турботи на власнім. Я лишився дворецьким на чужім.

— Господар вже сказав вам, що вас не потребує?

— Сего він не сказав, бо й сам ще не знає, що я буду йому непотрібний. Лиш при вечери сказав щось таке, з чого я доміркововуюся, що мої години тут почислені... Та, поки я тут і поки ключі від малмазії у мене, буду потішати себе. І ви потішеся.

Дмитро ще раз виповнив порожні чаші і обоє ще раз випили душком. Гафія вже бовтала язиком, питаючи:

— Щож він таке сказав? Я не чула, щоби він при вечери взагалі говорив про вас.

Наливаючи ще раз до чаш, дворецький пояснив:

— Про мене ні, але про мого наслідника. Казав, що хоче взяти до себе постріленого Андрія. Якуж роботу він годен дати йому? Чейже не роботу чабана, або конюха, або дроворуба. Як у хуторі, то хіба якусь частину з тої роботи, яку доси я робив. Зразу одну частину, пізніше другу, далі трету. Аж прийде до того, що для мене тут вже не буде роботи і я стану непотрібний.

— Ще пора заснувати своє власне господарство, — Гафія сказала, вихиливши чашу і стираючи малмазію, що сплилала по бороді, бо вже рука тряслася і вона незручно вливала в рот.

— Можна би, бо господар ще тепер дав би мені пайку ґрунту. Та без жінки зачинати господарити на своїм нема як. Тут гідної не знайду і мені взагалі вже запізно женитися.

— За... за... запізно ще не є, бо ви... ви ще не такі старі. Як... як би ви озирнулися, то й тут, під носом знайшли би гідну.

— Я під носом знайшов би гідну, як би озирнувся. Недалеко, бо таки сім хуторі.

— В сім... сім ху... хуторі?! — Гафія скрикнула радісно. — Справді в сі...сім хуторі?

— Таки в сім. Варка гарна дівчина і, гадаю, буде доброю господинею...

Гафія широко роззявила рот, слина потекла по бороді. На хвилю заніміла. Нарешті зареготала, кажучи:

— Варка? Ви про Варку думаєте? Такий старий про таку дитину, такий голопятник про таку богачку? Ви хіба вже цілком пяні!

— Пяний я не є, бо моя голова богато видержить. І про Варку не думаю. Я її згадав лише тому, щоби сказати, що тут не знайду такої, з якою міг би оженитися. Такої тут ніде нема.

— Нема? Справді нема? А я вам кажу, що гідна є, тільки що не знати, чи схотіла би вийти за вас.

— Деж вона, тота гідна?

— Ви привикли до мене, неначе брат до сестри, і не подумаєте, що я тут є...

Тепер дворецький зареготав, що аж слези потекли йому по лици і відповів:

— Я вам щось скажу, Гафіє. Я був би оженився з вами вже тоді, коли ми сюди прийшли, себто шіснацять років тому...

— Чомуж ви вже тоді не виявили мені сего і так змарнували шіснацять років?

— Бо я вас дуже боявся.

— Та чого?

— Ви дуже дерли ніс догори, бо могли бути моєю мамою, і вже тоді були таке опудало, як нині...

— Я, твоя мама?! Я, опудало? Ти, ти, ти...

Не могла вигадати досить кріпкого слова, отже воліла нічого не сказати. Люта, як сто чортів, схопилася і вибігла. Побігла до своєї спальні, впала на постіль і зараз венула. Дворецький підвівся, за Гафію спрятав стіл, випив ще одну чашу і також пішов спати.

Прийшло Різдво і пройшло. Минув ще тиждень. Жулицький був цікавий, що з раною Градецького, але він не показувався. Також не показувався Капій ні Сабарай. Спитав свого дворецького, чи не чув що про трійку мисливих. Бриняк відповів:

— Не лиш чув про них, але й балакав з ними. Градецький вже пару днів ходить і полює, бо з його рани ще лиш маленькі значки на шкірі.

— Я йому казав, щоби прийшов до мене, та не приходить.

— Бо не хотів би прийти з порожними руками. Раз я зійшовся був з Капієм і балакав з ним. Я переказав йому те, що від вас чув про премії за вбиття рисів. Градецькому, може й всім трьом, мабуть дуже потрібний гріш. Капій і його молодий комірник завзялися вполювати рисів, що сидять десь на Кандибі.

(Дальше буде).

Василь Білецький.

НАЦІЯ І ХАРАКТЕР

(З Літературно-Наукового Вістника).

Здавалося-б, що чим тяжче положення народа, тим вищого треба йому розуміння народної карности і ідейности, а щонайпаче його провідникам. У нас панує просто противна засада!

У культурних народів находилися і находяться мислителі, які глибоко застановляються над релятивною стійністю знання, краси і добра. Вже від сотки літ повстають в культурнім світі товариства етичної культури, відбуваються конгреси задля розбору питань з цеї царини, виходять часописи, брошури і поважні твори. Наша преса про них не згадує...

Коли Німеччина впала під обухом Наполеона, виступив у Берліні, коли там ще стояла французька залога, Фіхте зі своїми славними Reden an die deutsche Nation; виступив, наражуючи життя на небезпеку. Згадує про се у своїх бесідах, згадує також у двох листах, з яких уступи подає др. Фр. Янсон у своїй розвідці про його бесіди. Що йому справді грозила поважна небезпека, признає кождий, хто знає, яка доля спіткала книгаря Пальма і кн. Енгіенського. **Звісно, яка була мета** німецького мислителя і патріота: **підняти пригноблену націю на дусі, накликувати її до санації свого морального світогляду та до основної зміни життевого ладу.**

Величня мета, задля якої варто було наразити життя на небезпеку!

Ми чванимося тим, що маємо велику і багату землю, що нас начислено 40 міліонів, що маємо гарну минувшину та чималу культуру, та що з того? **Не дбали ми про своє виховання як слід, бо не розуміли його значіння.** Виховували нас степові орди, повізантійщене христіянство (Шевченко розумів значіння „візантійства"!) і довговікова нужда. Чималий вплив мав і має алькоголь... Чи найшлися у нас мислителі, які мають відвагу розділити педагогічні системи цих вихователів, вплив, які вони мали, на нашу психічну еволюцію, а перше всього на нашу мораль?

Розказує нам історія, що **чимало славних народів щезло з лиця землі, коли не дбали про свій гарт душі і про мораль.** Цитую з памяти: „Історія у своїм невпиннім поході, пише Момсен — розторощує народи, які не мають твердости і гнучкости сталі".

А Карл Кадлец вторує:

„Народи, які не вспіють конкурувати з іншими, тому, що є надто слабі або здеморалізовані, будуть побіджені".

Велика то небезпека, отже слід поважно застановитись над нею. Бо чим грізніша небезпека, тим більше зусиль мусить доложити ціла нація, щоб її відвернути.

Які чинники мають рішаючий вплив на долю народів? Цим питанням займаються, — як історики, так фільософи. Мабуть не помилюся, коли скажу, що переважно признають вище значіння характерові, силі волі, ніж розвиткові інтелектуальному. Так пише Ле Бон: „Слідячи за причинами, що могли довести до руїни ріжних народів (Персів, Греків), побачимо, що головним **чинником їх упадку були все зміни в духовім устрою, обниження скалі характеру.** Не находжу ані одного народу, щоби впав наслідком обниження скалі його інтеліґенції... Перси впали через Арабів, Римляни через Ґерманців. Не здобутків інтеліґенції хибувало народам, що підлягали наїздови; щодо цього не було навіть порівнання... Навпаки, Рим, маючи вже в собі сліди близького упадку, мав за цісарства найбільше умілих мистців, письменників і учених. Майже всі діла, що є його славою, походять з тої доби історії. Але він втратив тоді підставу сили, якої не заступить ніяка наука". **Недуга, якій підлягала римська суспільність,** каже Фістель де Кулянж, було **„знемощіння волі і, коли так вільно сказати, зденервовання характеру...** Характер позволяє народам чути сильно і ділати успішно, але не зискали вони ніколи на надмірнім розумованю і роздумованю. — Інтеліґенція, пише вчений професор з College de France, є тільки додатковою формою духового розвитку. Основним типом є характер. „Інтеліґенція радше забиває його, коли є в не вміру розвинена... З огляду на характер тільки середна міра цілої раси є важна. Від рівня цеї середної міри залежить усе могутність народів. Вони можуть остаточно обійтися без інтелектуальних верхів, але не без певного рівня характерів..." (Lois psychologiques de l'evolution des raceses"). На іншім місці читаю в нього: Мельхіор de Vogue поклав замість культу інтеліґенції культ геройства, якого так мало в наших часах (Les Idees morales du temps presant). Фелікс Тома пише: Сама наука не є правилом поступовання в життю... **Булоб хибою думати, що поведення одиниць і народів дається пояснити тільки їх інтеліґенцію: воно є в звязи перше всього з характером, а одним з основних первнів характеру є спосіб, яким хто відчуває, любить або ненавидить** — (пригадується погляд Аристотеля) — **бо від цього залежить сила або слабість нашої волі.** Римляни (Ле Бон, названий твір) з часів упадку мали значно субтельніший ум ніж їх суворі предки, але не мали прикмет характеру, витревалости, енерґії, постійности, здібности посвячуватися для ідеалу, непохитної пошани законів, якою їх предки здобули свою велич".

В „Етиці" проф. Гефдінґа читаю: **„Долю народа й краю можна поправити, впливаючи на характер і настрій людности, розвиваючи її сили й засоби"...** А на іншім місці: „Руссо і Кант шукали справжньої людяности не в розумі... **Огнище духового життя є не в царині інтеліґенції, а в почуванні і волі...** Дерево знання не є само собою дерево життя, хоч через те нема конечности валити його або обтинати... Дотепер не вдалося виказати додатнього етичного впливу від зростаючої освіти.

„Вона збуджує радше неспокій, ніж впливає на зріст усвідомлення. Умові недуги і самовбийства особливо часто лучаються в краях, в яких шкільна освіта стоїть високо, а бодай в цих краях не завважувано зменшування числа проступків... Наскільки здається, наука є аристократична і такою мусить бути... В останніх літах певно дійшли ми до переціновання інтелектуальних способностей. Розвиваємо їх, не звертаючи уваги на те, чи цей розвиток іде в парі з розвитком інших боків духового життя".

Г. Спенсер каже, що освіта не може довести до зменшення числа проступків, що розвиток інтеліґенції не має ніякого впливу на число проступків, хоч може вплинути на їх характер. Думаю, що Спенсер має слушність. (A. Wallace, Wiek Cudów — Wiek XIX). В книзі Іванова Тишкевича читаю: Наука ніколи не мала значіння провідної сили, ніколи не була джерелом, або середником повстання, зросту або упадку держав... Наука не є також конечною умовою життя. **„Маємо річ цiннішу від науки, а нею є благородність душі"** (Tyndall). Подібно каже Протагор, Рескін, Жанет, Руссо і ін. В Німеччині [1882 — 1892] зросло на 51% число молодих переступників мимо обовязкової науки!... Наука й образовання не поправили чоловіка... Сама тільки нага наука не є зовсім мудрістю, про це занадто часто забувають в наших часах... **Ті народи були могутні, шановані і щасливі, які ідею справедливости і добра вище ставили над матеріяльні потреби.** [Uwagi o Chrystyanizmie i nauce]. Між думками І. Жубера находжу м. і. оці: Мало люблю віторопність, якщо вона неморальна. Не вистарчить оказувати талант в рукописах, а благородство в перґамінах... Треба відмовити науки тим, що не мають чесноти... Чим більше є в державі могутности або сили моральної в протиставленню до сили реальної або фізичної, тим справніше є ця держава уладжена... „Поступ наук!" говорять заєдно, „Століття освіти!" Бажаймо століття чеснот! (Pensees de J. Joubert, Paris 1901). F. Buisson: „Думаю, що тільки сила виховання може вратувати Францію, коли вона може бути вратована і вважаю за конечний обовязок посвятитися тому без задної думки, коли любимо справді свій нарід і свій край"...

(Конець буде.)

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 388, повідомляє, що надзвичайний мітінґ відбудеться в неділю, 2-го серпня, в годині 5-тій ввечір, в гали У. Н. Дому, 4-та і Ворд ул. Є важні справи до полагодження. Не явившийся члена заплатить кари 50 ц., а урядник 1 дол. — Петро Пазюк, пр.; Стефан Верищак, секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРО ВИСТУП УКРАЇНЦІВ В РОДЖЕРС ВИЛІЄМ ПАРКУ.

Як уже відомо читачам „Свободи" з попередних дописів, виступ українського хору й танцюристів з Вунсакет дня 21 липня викликав велике заінтересовання між Українцями стейту Род Айленд. Як це буває звичайно, одні хвалили, другі ганили.

Бачу, що найбільше не подобався виступ „товаришам" зі Сентрел Фолс. Цим „товаришам" звичайно не подобається все, що українське. До того, на той самий день, коли був цей виступ вони влаштували собі своє підприємство, хоч Українці всі старалися свої забави й мітінґи відложити, або відбути скорше, або зовсім відкликати, вважаючи, що приватний мітінґ або забава товариства є менше важною від виступу перед іншими народами, який дає нашому народови нагоду пізнатися з нашим народом та його культурою.

Кажуть, що ці „товариші" навіть називають комітет виступу хрунями. Я лишаю це під осуд громадянству: чи таке імя належиться тим, що докладали всіх своїх сил, щоби зарепрезентувати гарно наш нарід перед чужими людьми, чи тим, які своїми заходами відтягали наших людей від нашого виступу. Певна річ, що ніякий виступ не є досконалий та що всюди ще є місця досить на поправу, але чи причиняється той до краси нашого виступу, що відтягає наших людей від виступу, лишає їх самих, щоби чужинцям здавалося, що виступаючі хористи й танцюристи це люди, яких штука не цікавить навіть їх власного народа? Коли вже комусь мала би належатися назва хрунів, то кому?

Комітет виступу показав свою роботу. Яку роботу можуть показати „товариші"?

Григорій Болюх.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На Рідний Край.

Українське Запомогове Т-во „Дністер", відділ 361 У. Н. Союза, вислало через Обеднання на Рідну Школу в Галичині 237 долярів і 55 ц., на визвольну боротьбу $234. — Разом $471.55.

Ці гроші були зібрані, як слідує: коляда за рік 1931 $150.25; книжочки (бльочки) $8; за календарі Р. Школи $5.05; цеголки Рідної Школи $19.25; річна вклака Т-ва $50. — Разом $232.55. — „За Океаном" 5 книжок Р. Школи $5, а всього $237.55.

Зібрані гроші на визвольну боротьбу, це з дня 22. листопада, в котрий то день мав відбутися баль Товариства. Замісць балю члени ухвалили й зложили на визвольну боротьбу $117 і на інвалідів також $117. **Уряд „Дністра".**

КОГУС, Н. Й.

На допомогу Рідному Краєви.

Відділ Союза Українок, уладжуючи „День Матері", призначив чистий дохід на допомогу Рідному Краєви. Чистий дохід виносив 125 долярів, який переслано через Обеднання і призначено, як слідує:

На визвольну боротьбу $50; на інвалідів $25; на пресовий фонд „Жіночої Долі" в Коломиї $15; політичним вязням $15; на Рідну Школу $10; для артиста-співака д. Михайла Зазуляка в Ню Йорку $10.

О. І. Шуховський зложив $2.50 на боєвий фонд. — Разом $127.50.

За Комітет Союза Українок: **М. Шаршанович,** голова, **К. Заблоцька,** заст. г., **Т. Мазурик,** секр. рек., **М. Кушнір,** касієр, **М. Вареница,** заст. кас.

Переслав **Д. Зальопаний.**

Асад-бей.

ЧОМУ НАЙГАРНІШІ ЖІНКИ МАЛЮЮТЬСЯ?

(Арабське оповідання).

Велике і славне місто Багдад. Богато в ньому відважних вояків, богатих торговців і мудрих шеіків. А з усіх наймудріший був шеік Гасан-Алім, що значить Гасан-учений.

Мав багато учеників, а його слава продісталася до всіх закутин каліфату. Його мудрість була велика.

Та мав він одну біду. Його гарна жінка, Фатма-Ганум, була йому невірна. Щож у цьому дивного? Абож то чоловіки не бувають невірні жінкам? Чомуж би тоді слаба жінка не могла бути невірна наймудрішому у світі?

Був раз у Дамаску ярмарок. Гасан, як мудрець, не мав слуг, тому виїхав на базар сам. Перед відїздом сказав Фатмі:

Ах, Фатимо, будь мені вірна. Хай у твоїм умі не буде злих замислів.

А Фатма відповіла:

— О мій ти! Мої думки будуть лише при тобі, а тіло моє буде згадувати твою любов.

Колиж Гасан відіхав, а гарна ніч зійшла на місто і діяманти зір замерехтіли на її чорнім тілі, як брилянти на шиї нубійської невільниці — крізь вікно комірки гарної Фатми вліз гарний юнак.

— — — — — — — — — — —

Колиж Гасан вернувся, спитався жінки:

— Фатмо, чи ти була мені вірна?

— Милий мій — відповіла Фатма — мої думки линули до тебе, а тіло згадувало твою любов.

Хоч жіночий язик зрадливий, то таки її лице ще зрадливіше. Коли Фатма сказала це, лице її зачервонілося, очи примружилися, а на устах заграла усмішка. Гасан як мудрець зрозумів, що сказало йому жінчине лице.

— Так то ти, невірна, сповняєш мою волю? — говорив Гасан, схопив Фатму за руку та повів її до каліфа Гаруна Аль Рашіда.

Володар вірних, тінь Бога на землі, зверхник усіх султанів, князів, емірів, великий та славний каліф Гарун Аль Рашід сидів у величавій судовій салі. Право- і ліворуч нього стояла прибічна сторожа, сильні евнухи. Подальше сиділи мудрці, старі, біловусі, одні з тих мудрців, про яких сказав пророк: „Коли бажаєте правди, спитайтеся ради мудрців, а потім зробіть протилежне".

Коли слуга завів Гасана з жінкою до каліфа, Гасан упав перед престолом володаря вірних, уцілував пил біля його ніг, а потім розповів йому свій жаль.

— А відкіля знаєш, що жінка була тобі невірна? — спитався каліф.

— Володарю віруючих, — відповів Гасан — її лице сказало мені це.

Каліф впялив грізний зір у жінку і Фатма не видержала палкого погляду каліфа, впала на коліна та призналася до всього. За згодою найвищого суду присудив їй Гарун Аль Рашід пятьдесять ударів по пятах.

— — — — — — — — — — —

Колиж Гасан відійшов з жінкою одому, сказав великий каліф, а його голос дзвенів наче срібний дзвін.

— Приведіть сюди мої жінки.

Великий евнух, охоронець чести, спокою та щастя падишахового, відійшов і за хвилю прийшов з гаремовими жінками. Попереду ступали чорні красавиці з Нубії, за ними йшли Туркині з очима вузькими та скісними. За ними горді красавиці з північних країн, де, як кажуть, шість місяців у році паде білий пил і тому тіла цих жінок сніжнобілі. В цих країнах небо цілий рік закрите чорними хмарами, а щоби люди цих країн не забули барви синього неба, дав Бог їх жінкам наче уломки голубого неба. Мужчини, які глядять в очі жінок, пригадують собі синє небо та дякують Богові. Кожда жінка переходила попри престол каліфа, а каліф: „Моя жінко, чи вірна ти мені?" І кожда відповідала:

— О, каліфе, хто гляне на тебе, мусить тебе любити і то любити навіки!

Одначе кожда при цьому зачервонілася, її очи хитро прижмурились а на устах заграла усмішка. Ввесь вір був свідком Гарун Аль Рашідової ганьби.

Колиж жінки відійшли, говорив великий каліф, а його голос подобав на грюхіт водопаду:

— Як маю покарати ці жінки?

Великий скарбник, над усім, що є й чого нема, який був такий старий, що давно забув, що це таке любов, сказав:

— Володарю віруючих, любов — це непорозуміння між чоловіком і жінкою, і то непорозуміння довго треваюче. Покинь жінки та посвятися для твоїх горожан.

Одначе каліф глянув лише на скарбника та сказав:

— Володарі роблять своїх горожан слухняними, а Аллаг вчинив їх щасливими.

І звернув погляд на великого везира й евнуха.

Великий везир вискочив, поклонився згідно із звичаєвим приписом пятьдесять два рази: „О, володарю віруючих, не нищ своєї божеської душі; твоя душа потрібна народові".

Великий евнух вийшов, поклонився по приписаним сімдесять чотири рази та сказав: „Володарю віруючих, не топи твоеї душі в гніві. Твої сили належать гаремові".

Великий каліф глянув на свого вірного слугу та покінчив засідання державної ради. Колиж усі біловолосі мудрці відійшли, біля каліфових ніг остались лише два писарі, що писали так скоро, як плила мудрість із уст великого володаря. Довго мовчав каліф, а вкінці зачав пророчими словами: „Нещастя не спричинює людям гріха, але те, що є загально знане". І вже нічого не сказав того дня великий каліф.

На другий день виїхали з усіх воріт палати посли на північ, захід, схід і південь.

Від володаря Китаю, великого Богдихана привезли каліфові посли чорну фарбу. Володар Індії, великий Могол післав свому приятелеві Гарун Аль Рашідові ніжні фарби, які добували з дна Індійського океану. Еспанський володар подарував свому приятелеві та братові ніжні фарби, вироблювані з листків андалюзійських рож. Колиж посли вернулися, скликав Гарун Аль Рашід засідання державної ради. І приказав привести всі гаремові жінки. Кожда переходила довкола Гарун Аль Рашідового престола, а володар віруючих питався її:

— Жінко моя, чи вірна ти мені?

І кожда відповідала:

— Володарю віруючих, хто гляне на тебе, любить тебе навіки.

І лице ніодної жінки при цих словах не змінилося. Бо всі підмалювали собі очи барвою китайського цісаря, намалювали лиця подарком індійського володаря та натерлися барвою еспанського короля. І ввесь двір був свідком Гарун Аль Рашідової мудрости.

Так володів каліф Гарун Аль Рашід і виховав своїх підданих на слухняних, а Аллага просив, щоби їх вчинив щасливими. З тої пори жінки стали малюватися.

Колиж по році Гарун Аль Рашід стрінув мудрого Гасана, спитався його:

— Гасане, чи твоя жінка вірна тобі?

Гасан поцілував пил біля його ніг і відповів:

— Володарю віруючих, твоя кара направить і найгіршого злочинця. Коли лише я спитаюся жінки, чи вірна вона мені, відповість мені: „Чоловіче мій, мої думки є все лише при тобі, а моє тіло згадує лише твою любов". І ні разу не запримітив я вже на її лиці зрадливого румянця".

— Чому плачеш, Юрчику?

— Бо... бо моє тісточко з кремом є на кріслі.

— То чогож тут плакати?

— Бо тета сіда на моє тісточко.

Між лікарями.

— Чому ти все питаєш пацієнтів, що вони їдять на обід? Чи так хочеш зорієнтуватися, яку маєш приноровити дієту?

— Ні. Я так орієнтуюся, який гонорар маю визначити.

ГОЛОСИ ПРЕСИ.

СКАЖИ ДУРНЕВИ, ЩО ВІН РОЗУМНИЙ — ВІН ТО Й ПОВІРИТЬ!

Гірко розплакалась комуністична „Працююча молодь" в числі 7—8 з дня 1 червня 1931 над долею Союза Підкарпатських Руських Студентів у Празі. Нарікає, що студенти не хочуть провадити революції під комуністичним червоним прапором, що ми, студенти, наслідники зрадливої національно-визвольної боротьби йдемо доріжками за Волошином, Бращайком, Нечасом, Гуснаєм і т. д., що ми вже тепер тішимося, як заберемо торгівлю, промисл з рук Жидів, Мадярів, Чехів і самі будемо дерти кожу з нашого бідного селянина чи робітника; що ми вже тепер провадимо таку політику, щоб з неї користь була для нас, а не для цілого населення, ради свого матеріяльного забезпечення на будуче; що студенти також надіються на решткові маєтки; що ми являємося зрадниками соціяльно і національно-визвольної боротьби тому, що не йдемо за словами Франка:

Не звикай утертими стежками
Йти за другими сліпо, яу у дим,
Бо як стануть пастухи вовками,
Треба вівцям пастися самим.

Попереджує нас „Працююча молодь", що маса працюючого народу не піде за нами. В кінці бачить, що наші доріжки з їхніми розходяться, тому і працююча молодь нічого не надіється він нас.

От так нас трактує компартія. **Стара пісня комуністів. Хто не з ними, бити його на кожнім кроці.** Бачать, що студенти інакше думають, як вони, іншими способами можуть здобути собі, своє бажане і що не слухають фрази комуністичних провідників. Вони нам закидають фразовитість. Панове, **чи бачив де хтось більшу фразовитість, як у комуністів? Їх гасла: організуватись під комуністичний прапор, соціяльна боротьба (в котрій до тепер ніякого позитивного вислідку не показали)** і поступ революційною дорогою у всіх справах і т. д. **А що зробили комуністи для нашого народу принаймні в соціяльнім питанню?** Одним словом „нічого". Ці фрази уживають тому, що це приказує Харків та Москва. Як би це не уживали, то вони сталиб також зрадниками комуністів. Але чому ж би це не уживати, коли компартія за це добре платить. А для нас такі „зайві гасла" не мають ніякого значіння. Ми цінимо працю, а не фрази; ми цінимо розумовість, а не демагогію: ми цінимо реальні змагання для розвитку нашого народа, а не змагання „до вітру".

Ви думаєте, що за вами слушність. Але це осудять студенти. Ви бачите, що студенти ідуть проти вас, тому ви й боїтеся, немаючи на кого опертися. Ви знаєте, котра партія має будучність. Та, котра має у себе молодь. Ми є зрадниками соціяльно і національно-визвольної боротьби у ваших очах тому, що не хочемо слухати ваших революційних фраз. Може ми мали то зробити, що відбулося в Кошутах. Тому, що міністерство не затвердило наших статутів, ми мали напасти на міністерство і здемолювати його. Ми знайдемо інші способи, щоб осягнути то, чого жадаємо. **Нещасні ті люди, що з вами йдуть в боротьбі за національне і соціяльне визволення нашого Підкарпаття.** Ми працюємо такими методами, що принесуть користь нашому населенню. Ми не боїмося праці. Ми приготовані в кождім огляді, але ваша демагогічність далеко не піде. Бачите, що ваша позиція що дня упадає у нас. Чи може ви вірите в кращі часи у нас ваших фраз? Яка наївність. Ви закидуєте нам, що ми йдемо стежками Волошина, Бращайка, Гусная, Нечаса і т. д. Хто зробив більше для народа: Волошин чи комуністи? **Де і в котрих народних вічах ви, „комуністичні провідники", брали участь за національне визволення Підкарпаття? Вашою девізою є Харків. Завтра скаже: на Підкарпаттю нема Українців, і ви мусите йому підчинитись і будете писати проти Українців.** Що після цього ви думаєте? Ви можете називати себе оборонцями працюючої молоді? Ви ширите національну свідомість? Ви працюєте для добра нашого населення? Навпаки. Ви зневажаєте наше населення. Ви спонукуєте його до кривавих повстань. **Ви найменше можете кричати, що освідомлюєте національно наш нарід, тому, що у вас національність грає підрядну ролю. Ви нищите наш нарід своєю демагогією, наслідком чого той робітник не може обективно осудити справи. Ви є товаришами тих, що так нікчемно зневажають наших братів на великій Україні.** І ви Українцями зоветесь! Знайте, що студенти поривають з вами всякі зносини і постараються знищити таких національних працівників, як ви — комуністів.

М. Р.

(„Свобода", Ужгород).

— Пані Канарчукова, якжеж там з вашим чоловіком?

— Дякую за память. Відколи лікар сказав, що йому не вільно працювати, став спокійніший!

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

UKRAINIANS IN THE SOVIET UNION.

Difference between the Ukrainians on the one side and the Russians and Poles on the other.

A German writing his recolections of experiences as a prisoner of war in Russia and in the Ukraine from 1915 to 1919 compares the life of the Ukrainian peasants with that of the Russian and Polish peasants. "Germans are prone to making no distinction between Russian and Polish ideas of house-keeping (polnishe Wirtschaft). As far as the home and its management are concerned I am impelled to break a lance here on the special behalf of the Ukrainian women. Hand on heart I can assert that, as a general rule, their love of cleanliness is not a whit interrior to that of a German village housewife." (Braun Unter Zarenherrschaft und Sowjetstern. Graz 1930.)

Scene Eye-Witnessed by Ukrainian Who Escaped from the Solovki Islands.

A Ukrainian, V. Yourtchenko, who escaped in 1930 from the Solovki Islands (a place of exile in Bolshevist Russia) describes, among other things, the scene at the departure of those sentenced to deportation. "The wife and little son of one of the prisoners seize their opportunity as he is being taken from the prison to the station and rush towards him. 'Daddy! Where are you going? Take us with you!' the little chap's voice rises in entreaty as he tries to get to his father. But a soldier of the Red Cavalry wheels his horse, and the child lies crushed beneath its hoofs, bleeding and disembowelled... The mother is pulled away from the still corpse, which is carried to the station." (Slachamy na Solovky, Lwiw, 1931.)

(Ukrainian Press Service, Prague).

— Чи твоя жінка вміє варити?

— Гм, як то тобі сказати би. Варити вона потрафить, лише я не потрафлю того їсти.

—o—

— Завтра мушу бути на шлюбі. Страшно того не люблю.

— То не йди.

— Легко тобі сказати: це мій власний шлюб.

—o—

Дівчина: Що ви зробили би, колиб я так тепер з човна впала у воду?

Юнак: Я дуже злякався би.

ТАРЗАНОВІ ЗВІРЯТА.

(82).

Сонний моряк стояв при кермі судна, яке безпомічно гойдалося на мертвих хвилях океану. В кабіні Джейні з нею сварився моряк з „Кінкейда". Джейні тримала в руках револьвер, який вона дістала з шуфляди в столі її кабіни. Вони сварилися голосно й дуже обурено. Мосула, клякнувши, тулилася до Джейні й зі страхом обнимала її ноги. Вона боялася розяреного моряка, який щось незрозуміле для неї кричав.

—o—

Ще довго моряк ходив від одної сторони кабіни до другої й все щось говорив до Джейні. Він то грозив їй, то кричав, то щось просив, умовляв і т. д. Несподівано з покладу почувся стріл і сиґнал трівоги. Джейні на хвилину звернула свою увагу на це й опустила руку з револьвером. Моряк використав цю хвилину й кинувся на Джейні. Він схопив її за руки з револьвером і з силою відкинув Джейні до стіни.

—o—

Моряк, що стояв при кермі, дрімав увесь час. Він був певний, що найближче судно було яких тисячу миль від шкуни. Тому був здивований так, що не міг повірити, що це дійсно так, а не сниться йому, коли побачив незнайому людину, що вилазила на шкуну. Він побачив зпочатку голову, а потім широкі плечі й могутні груди великана. Моряк схопив за револьвер і, стріляючи поспішно, почав кричати, щоб підняти трівогу.

—o—

В той час, як інші моряки вискакували заспані на поклад, на шкуну вже драпалися через борт малпи й Шіта. Перелякані моряки відразу зпросоння попадали в руки страшних потвор, що самим своїм виглядом наводили на них панічний страх. На покладі шкуни повторилося те саме, що колись відбулося на „Кінкейді", коли це страшне Тарзанове військо перебило та передушило там моряків.

—o—